

“Er bestaat geen alternatief voor duurzaamheid en gedegenheid”

Academische zitting, 26 april 2003

Toespraak Voorzitter Johan De Leenheer

Traditiegetrouw nodigde Voorzitter Johan De Leenheer de aanwezigen op het academische gedeelte van de algemene ledenvergadering uit om samen met hem even stil te staan bij enkele belangrijke maatschappelijke tendensen.

Waarde confraters,
Beste stagiairs,

Ik ben zeer verheugd u opnieuw zo talrijk te kunnen ontmoeten op deze academische zitting.

Graag wil ik samen met u enkele belangrijke maatschappelijke tendensen nader analyseren.

Net als ik, luistert u naar de radio, kijkt u TV en leest u de kranten. Net als ik, bent u sterk aangesproken over wat men er hoort, ziet of leest, vaak zelfs in geuren en kleuren, over de boekhoud- en rapporteringsschandalen ontdekt in veel grote en befaamde bedrijven. De recente boekhoudschandalen in de Verenigde Staten raken inderdaad

de fundamenteën van onze moderne economie, die is gebouwd op een correcte en zorgvuldige financiële verslaggeving. In een land waar het geloof in de nationale deugden en competenties bijna een leefregel vormen, was de ontgoocheling in verhouding met de verloren gegane hoop en overtuiging. In die mate zelfs dat deze opzienbarende faillissementen vrij snel een golf van systematische verdenking hebben doen ontstaan ten aanzien van de resultaten- en jaarrekeningen die alle beursgenoteerde ondernemingen publiceren.

Aandeelhouders lopen inderdaad het risico hun belegde vermogen

in rook te zien opgaan als ondernemingen hun resultaten systematisch te gunstig voorstellen. Als reactie hierop werd in de Verenigde Staten de Sarbanes-Oxley-wet, die het toezicht op de boekhouding van de vennootschappen versterkt en de auditbureaus strikt controleert, probleemloos aangenomen en, wat vrij uniek is, hebben de leiders van honderden Amerikaanse beursgenoteerde ondernemingen op verzoek van de SEC, de verantwoordelijkheid moeten opnemen voor hun jaarrekeningen.

Aan beide kanten van de Oceaan maken heel velen zich zorgen en

denken, zeggen en schrijven ze dat het niet normaal is dat de beurswaarde van de ondernemingen - dit is het beslissingscriterium van de beleggers -, en de boekhoudwaarde - die uiterst belangrijk is voor de schuldeisers - soms heel ver en dus té ver van elkaar zijn verwijderd.

De bekende econoom John Kenneth GALBRAITH noemt de boekhoudschandalen "het meest verwoestende wat de bedrijfseconomie, de economie in het algemeen en de aandelenbeurs is overkomen sinds 1929". Volgens hem is de macht van de moderne economie overgegaan van de eigenaars en investeerders naar het management, de leidinggevende bureaucratie die de dienst uitmaakt en die probeert aandeelhouders zoet te houden met prachtig ogende kwartaalcijfers. Het kwaad zit, zo meent GALBRAITH, in het "managerial capitalism", het "managerial enterprise".

GALBRAITH, die als Keynesiaan een actieve rol ziet weggelegd voor de overheid, ziet zich hierbij als winnaar in het economisch debat met zijn grote tegenspeler Milton FRIEDMAN, die in 1976 de Nobelprijs Economie kreeg voor zijn bijdrage tot de consumptieanalyse, de monetaire theorie en de theorie van de economische stabilisatiepolitiek. FRIEDMAN vertrouwt op het marktmechanisme, de overheid moet zo weinig mogelijk ingrijpen in het economisch proces. Volgens hem stuwt het vrije ondernemerschap de economie voort.

Veel economen, en ook politici, menen evenwel dat "vrije markt" algemene vrijheid zou betekenen en als gevolg hiervan dus regelloosheid. Wij delen deze mening niet. De rol van de overheid bestaat erin regelgever te zijn en in veel gevallen toezichthouder, waarbij zij een wettelijk kader

creëert voor alle marktpartijen. Uiteraard is financiële verslaggeving gebonden aan wettelijke kaders die ervoor garant staan dat aandeelhouders en toekomstige investeerders een correct beeld krijgen van de financiële positie van de onderneming.

De Italiaan Luca Pacioli ontwikkelde meer dan 500 jaar geleden een systeem van dubbel boekhouden en legde hierbij dus de basis van een Europese traditie inzake financiële verslaggeving. Zoals door ons Instituut steeds opnieuw wordt benadrukt is continuïteit de belangrijkste drijfveer van iedere onderneming, waarbij denken en handelen op (middel)lange termijn primordiaal is. De recente voorvallen tonen echter aan dat duurzaamheid soms moet wijken voor snel succes of dat egoïsme soms de plaats inneemt van continuïteit.

De correcties zijn niet alleen noodzakelijk in naam van de aandeelhouders, maar ook voor andere stakeholders. Wie zou een ex-medewerker van Enron willen zijn met een pensioenopbouw vrijwel volledig gebaseerd op intussen waardeloze aandelen? Dergelijke situaties hebben het besef aangescherpt dat een vrije markt niet mogelijk is zonder degelijke regels en dat regels dan ook moeten worden uitgevoerd.

De vraag die iedereen bezighoudt is natuurlijk of die grote financiële schandalen aan de andere kant van de Oceaan zich ook nu nog in België kunnen voordoen. Verschillende concrete elementen wijzen er echter op dat zulke voorvallen bijna onmogelijk zijn. Vooreerst is België lid van de Europese Unie en men weet dat Romani PRODI zelf de financiële transparantie is gaan bepleiten, door reeds enkele jaren te wijzen op de noodzaak "een sterk juridisch kader uit te werken voor het besturen van ondernemingen".

Deze wens tot transparantie ligt aan de basis van het "Actieplan voor financiële diensten", dat tot doel heeft in de verruimde Europese Unie een immense open financiële markt te creëren met acties in diverse domeinen, zoals de financiële informatie, de bedrijfsleiding, de rol van de financiële analisten en van de noteringsbureaus of nog, de controle op de rekeningen.

Ook in België zijn de regels inzake transparantie en controle op de financiële markten voldoende om de markten en beleggers vertrouwen in te boezemen. Ze gaan zelfs even ver als de Amerikaanse teksten. De boekhoudwetgeving, en meer bepaald artikel 126 van het Wetboek van vennootschappen, voorziet in een strafrechtelijke vervolging ingeval van tekortkoming. Zo ook heeft de "corporate governance"-wet, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 22 augustus 2002, bijgedragen tot een versterking van het vertrouwen in onze ondernemingen.

Tevens zullen in België binnenkort de IAS/IFRS-normen worden toegepast in onze beursgenoteerde ondernemingen. De regeling om deze normen in te voeren in de Europese wetgeving, die een belangrijk element vormt op het vlak van de financiële transparantie, is goedgekeurd op 4 juni 2002. Deze tekst, die zal worden ingevoerd met keuzemogelijkheden ten aanzien van het toepassingsgebied in de verschillende lidstaten, bepaalt dat de IAS/IFRS-normen vanaf 2005 verplicht van toepassing zullen zijn bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekeningen van de ongeveer 6000 Europese beursgenoteerde ondernemingen. Dit boekhoudsysteem zal dus een echt Europees paspoort worden, dat de economische situatie van het ogenblik moet weergeven.

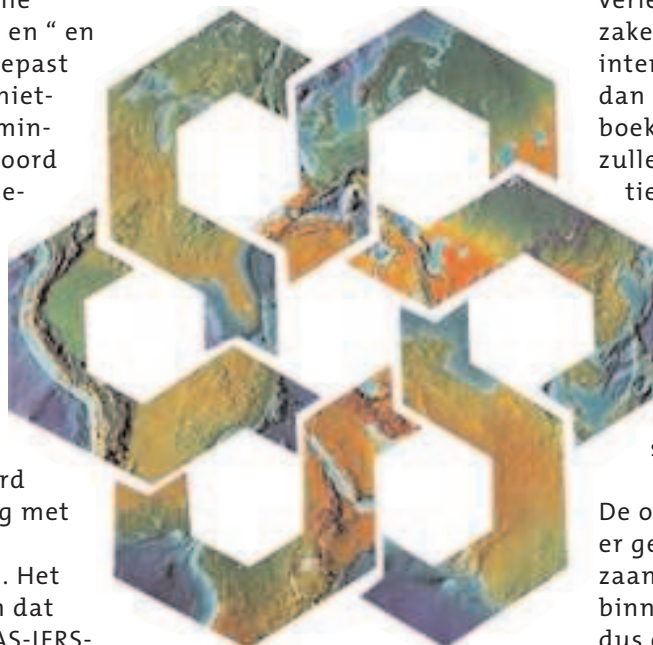
Beroep

Ik wens er echter op te wijzen dat omzichtig moet worden gehandeld bij de introductie van IAS/IFRS in ons Belgisch rechtstelsel.

De Raad van het IAB is van mening dat de IAS/IFRS-normen stapsgewijs moeten worden geïntroduceerd en dit met de nodige voorzichtigheid en coherentie en in het kader van de "moderniseringsoefening". De term "modernisering" kan volgens het IAB geenszins betekenen dat alle IAS/IFRS-normen integraal en "en bloc" zouden worden toegepast op de jaarrekeningen van niet-beursgenoteerde ondernemingen. De Raad gaat niet akkoord met een veralgemeende toepassing van alle normen op KMO's op korte termijn. Tenslotte dient ook de nauwe band tussen het fiscaal- en het boekhoudrecht grondig te worden bestudeerd. De Raad zal deze problematiek uiteraard blijven opvolgen, in overleg met de Commissie voor Boekhoudkundige Normen. Het spreekt uiteraard voor zich dat bij de introductie van de IAS-IFRS-normen een zeer belangrijke rol is weggelegd voor de interne accountants. Ook zullen de externe accountants, als externe adviseurs van onze ondernemingen, terzake grote diensten kunnen bewijzen.

Ik heb, confraters, evenwel een goede reden die mij bijzonder aan het hart ligt om optimistisch te zijn wat de toekomst van ons beroep betreft. Het belang van een zo efficiënt mogelijk juridisch kader mag dan wel aangetoond zijn, sta mij toe hier te herinneren dat de boekhoudnormen de economische situatie van de onderneming moeten weerspiegelen, maar dat zij tegelijk ook zo betrouwbaar mogelijk moeten zijn. Dit is soms evenwel contra-

dictoir, want om zich rekenschap te geven van de onderneming moet men hypothesen maken, die soms willekeurige elementen kunnen bevatten. De vertrouwenscrisis die wij hebben meegeemaakt is ook een formidabele gelegenheid gebleken om van de professionals in de financiële verslaggeving, de boekhouding en de belasting te blijven eisen dat zij kwalitatief een hoogstaande opleiding en permanente vorming moeten genieten en dat

zij hun diensten moeten aanbieden binnen het strikte kader van de deontologische regels. Professionals onderscheiden zich van anderen doordat zij werken met expliciete standaarden en gedragscodes voor een goede beroepsuitoefening. De noodzaak van een hoogstaande opleiding en de naleving van de deontologische regels zijn sinds meerdere jaren ingeschreven in de wet van 21 februari 1985 tot organisatie en reglementering van het beroep van accountant en meer recent in de wet van 22 april 1999 waarbij het voeren van de titel van belastingconsulent is gereguleerd en waarbij de discipline verbonden aan de uitoefening van de door de wetgever aan deze

beroepen toegewezen opdrachten wordt geregeld.

Ook al mogen wij er dus van uitgaan dat het ergste achter de rug is en dat wij relatief "safe zitten" wat dit soort incidenten betreft, toch leven wij in een land waar het boekhoudrecht en het fiscaal recht veelvuldig worden toegepast binnen de jaarrekeningen. Wij kunnen dus, a priori, niet uitsluiten dat, met het oog op fiscale optimalisatie, men in de verleiding kan komen bepaalde zaken te vergeten of anders te interpreteren. Men moet zichzelf dan ook niets wijsmaken: welke boekhoudnormen er ook zijn, ze zullen nooit een absolute garantie vormen dat afwijkingen worden uitgesloten.

De versterking van de regels zal onregelmatigheden nooit helemaal verhinderen maar zal de omvang ervan evenwel sterk beperken.

De ontvullende les is dus dat er geen alternatief is voor duurzaamheid en gedegenheid, zeker binnen het ondernemerschap en dus ook in het kader van de financiële verslaggeving, waarbij deze beide principes in een adequate wetgeving dienen te worden verankerd.

*
* *

Er kan worden vastgesteld dat de sector van de "consultants" op gezette tijdstippen haar voorstel tot wettelijke reglementering van de "consultancy"-activiteiten herhaalt. In naam van de Raad van het IAB kan ik dan ook, in antwoord op deze vraag tot reglementering, volgend standpunt mededelen.

Het bij Wet omschreven takenpakket van de accountant omvat o.m. het advies m.b.t. de organi-

satie van de administratieve en boekhoudkundige diensten van de onderneming. Startende ondernemingen worden bij dezelfde Wet doorverwezen naar een accountant voor een kosteloos eerstelijnsadvies in hun eerste activiteitenjaar. Naast de adviezen die met andere wettelijke opdrachten gepaard gaan (zo o.m. bij fusie, splitsing, omzetting, ontbinding, werknemersparticipatie, stock option plannen, enz.) wordt van de accountant steeds meer advies en begeleiding gevraagd in domeinen als informatisering, faillissementspreventie e.d.m. Aan zowel de belastingconsulent als aan de accountant wordt bij wet een complete dienstverlening op fiscaal vlak toevertrouwd. Ook op het vlak van gerechtelijk deskundigenonderzoek worden bij wet aan onze confraters zeer belangrijke opdrachten toevertrouwd.

Vanuit deze vaststellingen kan de vraag worden gesteld of een bijkomende reglementering van “consultants”, die zich op deze terreinen begeven, noodzakelijk is. Er kan duidelijk worden vastgesteld dat, wat het domein betreft waarin accountants en belastingconsulenten actief zijn, elke motivering om dergelijke reglementering in te voeren reeds wordt ingevuld door de bestaande beroepsreglementering van accountants en belastingconsulenten.

Eén van de motiveringen die de “consultancy”-sector aanhaalt voor een reglementering van de “sector” is dat er meer nood is aan vorming en professionele bekwaamheid. Deze motivering kan absoluut niet worden gevolgd waarbij dient te worden herinnerd aan het feit dat accountants en belastingconsulenten :

- minstens een vooropleiding hebben van hoger onderwijs van één cyclus in een relevante richting of van hoger onder-

wijs van twee cycli of universitair niveau ;

- dienen te slagen in een toelatingsexamen tot de stage ;
- een praktijkstage van drie jaar doorlopen bij een stage-meester-accountant of –belastingconsulent ;
- een bekwaamheidsexamen afleggen aan het eind van de stage, alvorens tot het beroep toe te treden ;
- verplicht zijn permanente beroepsopleiding te volgen gedurende minstens 40 uren per jaar.

Een ander terugkerend motief is de plicht voor een “consultant” om onafhankelijk en objectief te zijn. Terzake kan worden gesteld dat accountants en belastingconsulenten onderworpen zijn aan een deontologie die bij koninklijk besluit is vastgelegd, waarin essentiële beroepspllichten zoals onafhankelijkheid zijn vervat, maar die tegelijk veel ruimer is, teneinde de cliënt de zekerheid te bieden van een kwaliteitsvolle dienstverlening. Bovendien zijn de leden van het IAB onderworpen aan een deontologische confidentialiteitsplicht én aan het strafrechtelijk gesanctioneerde beroepsgeheim, hetgeen voor de cliënt belangrijke waarborgen biedt.

Uit wat voorafgaat kan dus enkel worden geconcludeerd dat, voor het uitgebreide terrein van adviesverlening waarop accountants en belastingconsulenten actief zijn, een bijkomende reglementering van “consultants” volstrekt overbodig is, en – met het oog op een transparante dienstverlening aan het bedrijfsleven – volstrekt niet wenselijk is.

*
* *

Het is duidelijk dat de toekomst van de Europese industrie voor een groot deel afhangt van kennis. Kennis en diensten nemen

inderdaad bij een product steeds meer de overhand op het product zelf. Terzelfdertijd heerst vandaag het paradigma van de informatie. Nooit in de geschiedenis was zoveel informatie beschikbaar en consulteerbaar. Het medium dat ons tot die enorme beschikbaarheid in staat stelt is onmisbaar geworden, niet echter alles wat wij ermee oproepen.

De kwantiteit kan de kwaliteit niet vervangen, maar ze kan die wel verdringen, en dit des te gemakkelijker naarmate haar producten talrijker zijn en minder waarde hebben.

Ik stel vast dat het beschikken over informatie vaak wordt uitgespeeld tegen het bezitten van kennis, het verwerven van vaardigheden tegen het opdoen van kennis. Kennis evolueert nochtans tot eruditie.

De VAN DALE definieert eruditie als geleerdheid, uitgebreide kennis, gepaard met smaak en kritische zin. Informatie daarentegen heeft slechts actuele waarde, hic et nunc, dat wat nu verschijnt op mijn scherm, wat onmiddellijk rendeert, niet echter wat zich in mijn hoofd heeft vastgehecht. Denken is echter onderscheiden. Onderscheiden is verschil aanbrengen.

Zoals ik in een recent editoriaal van *Accountancy & Tax* schreef : het bedrijfsleven, de non-profit sector en de overheid verwachten, terecht, steeds meer van het accountantsberoep dat zich bijgevolg permanent wil bijscholen om optimaal te blijven functioneren in een snel evoluerende kennis-economie.

Ook in deze context is niet alleen informatie, maar vooral kennis en eruditie van cruciaal belang en schuilt hierin, naar ik meen, de ware vooruitgang en onze toekomst.

Ik dank u voor uw aandacht. ¶